

Sisällys

SOPIJAOSAPUOLET	1
MAL-SOPIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	1
MAL-SOPIMUSTEN KESKEISIÄ LÄHTÖKOHTIA.....	2
1. SEUDULLINEN SUUNNITTELU JA TIETOPOHJA.....	3
2. KESTÄVÄ JA VÄHÄPÄÄSTÖINEN YHDYSKUNTARAKENNE JA LIIKENNEJÄRJESTELMÄ.....	5
2.1 KESTÄVÄ RAKENNE JA RIITTÄVÄ KAAVAVARANTO	5
2.2 KESTÄVÄN LIIKKUMISEN INFRA	6
2.3 LIIKKUMISEN PALVELUT JA TEKNOLOGIAN KEHITYS	8
3. ASUMINEN JA ELINYMPÄRISTÖN LAATU	11
3.1 RIITTÄVÄ JA MONIMUOTOINEN ASUNTOTUOTANTO.....	11
3.2 ASUINYMPÄRISTÖN LAATU SEKÄ SOSIAALINEN JA TOIMINNALLINEN MONIMUOTOISUUS	12
4. SEUDUN ELINVOIMAISUUS.....	13
5. MUUT SOPIMUKSEN TOTEUTTAMISEN KANNALTA TÄRKEÄT VALTION TOIMENPITEET.....	15
VOIMASSAOLO.....	15
6. SOPIMUKSEN SEURANTA.....	15
SOPIMUKSEN ALLEKIRJOITUKSET	16

SOPIIAOSAPUOLET

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).

Tampereen kaupunkiseudun kunnat: Lempäälä, Kangasala, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi

Kuntayhtymät: Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä, joka vastaa kuntien välisestä yhteistyöstä.

Sopijaosapuolet sitoutuvat yhdessä edistämään sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

[Sopimus on luonteeltaan aiesopimus.](#)

MAL-SOPIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus perustuu sopimusseudun kaikkien kuntien ja valtion yhteiseen tahotilaan seudun kehittämisestä siten, että edistetään valtion, seudun ja sen kuntien tavoitteiden saavuttamista. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa kuntien keskinäistä yhteistyötä ja suunnitteluyhteistyön jatkuvuutta, kumppanuutta seudun kuntien ja valtion välillä sekä osapuolien sitoutumista seudun kehittämiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Sopimuksella varaudutaan pitkäjänteiseen kehitykseen.

Sopimuksen toimenpiteet luovat edellytyksiä seudullisesti tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamiselle. MAL-sopimuksella edistetään seudun kestävä kasvua kehittämällä valtion ja kuntien yhteistyönä vähäpäästöistä ja kestävä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää ja siihen liittyviä investointeja, elinkeinoelämän elinvoimaisuutta, liikennejärjestelmän digitalisointia sekä tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta ja -tuotantoa. Tavoitteena on myös hillitä ja sopeutua ilmasto- ja muutoskuormaan, torjua segregatiota ja asunnottomuutta sekä edistää asuinalueiden monimuotoisuutta ja alueiden asuntokannan monipuolisuutta.

Sopimuksessa on kuvattu tavoitetilä vuodelle 2035 sekä kehityspolku, jolla tavoitteisiin pääsemiselle luodaan maankäytön, asumisen ja liikenteen antamat edellytykset. Kehityspolulla kuvataan osapuolten yhteistä näkemystä asumisen, maankäytön ja liikenteen, erityisesti raideliikenteen kehittämisestä sekä suunnitelmien etene- misestä toteutukseen sopimuskauden jälkeen. Tavoitetilan ja kehityspolun toteutumista ja toimenpiteitä tarkas- tellaan ja täsmennetään rullaavasti eduskuntavaalikausittain.

Tässä sopimuksessa on konkreettiset toimenpiteet vuosille 2024-2027. MAL-sopimukseen on sisällytetty vain keskeisimmät, vaikuttavimmat ja kuntien keskinäistä sekä kuntien ja valtion yhteistyötä edellyttävät maankäyt- töä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä ja suunnittelua koskevat toimenpiteet, jotka on tunnistettu valtion ja seudun sisäisessä ja keskinäisessä suunnittelussa. Sopimuksen toteutumisen ja vaikuttavuuden kan- nalta on tärkeää, että kuntien ja valtion muut kehittämistoimet tukevat sopimuksen tavoitteita.

MAL-SOPIMUSTEN KESKEISIÄ LÄHTÖKOHTIA

- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023
- Kansainväliset ilmasopimukset
- Kansallinen energia- ja ilmastostrategia ja ilmastolain suunnittelujärjestelmä (pitkän aikavälin ilmasto-suunnitelma, sopeutumissuunnitelma, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma, maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma)
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021-2032 (Liikenne 12 –suunnitelma).
- Kansallinen biodiversiteettistrategia
- Liikenneturvallisuusstrategia vuosille 2022-2026
- Valtakunnallinen seurantakatsaus MAL-sopimusten vaikuttavuudesta
- Tampereen kaupunkiseudun seutustrategia 2040, v. 2022
- Tampereen kaupunkiseudun Rakennesuunnitelma 2040+, v. 2023
- Tampereen kaupunkiseudun jatkuva liikennejärjestelmäsuunnittelu ja asumisen ja maankäytön kehittäminen
- Seudullinen ilmasto- ja kestävä siirtymän työ (HINKU, Kestävä siirtymän ohjelma)
- Tampereen kaupunkiseudun MAL1-4 –sopimukset, toimeenpano ja seuranta
- Tampereen seudun kuntien strategiat ja suunnitelmat ja sitoumukset

Kommentoitu [AS(1)]: Strategia ei ole vielä valmis. Katsotaan, ehtiikö tähän listaan mukaan.

1. SEUDULLINEN SUUNNITTELU JA TIETOPOHJA

Tavoitetila 2035:

Maankäyttöä, asumista ja liikkumista koskevat tavoitteet, prosessit ja suunnitelmat kytkeytyvät saumattomasti toisiinsa ja edistävät yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kestävä kehitystä. Maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän suunnittelu on organisoitua, resursoitua, jatkuvaa ja koko ajan kehittyvää. Seudullisessa yhteistyössä jaetaan tilanne- ja tulevaisuudenkuva. Yhteistyö parantaa suunnittelutyön resurssitehokkuutta ja tietopohjaista päätöksentekoa. Tietopohja on yhteistä ja suunnittelu nojaa säännöllisesti päivittyvään ajantasaiseen tietoon. Suunnittelun käytössä on laadukkaita työkaluja tiedon hyödyntämiseen.

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi:

Tampereen seudun kunnat jatkavat maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän yhteensovittavaa suunnittelu-yhteistyötä, pyrkivät yhdistämään maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän seudullisen suunnittelun ja varmistavat riittävät ja pysyvät seudulliset suunnitteluresurit.

Kaupunkiseudun kuntien, maakunnan liiton ja valtion yhteistyöllä sekä samansuuntaisilla tavoitteilla ja toimenpiteillä varmistetaan, että kaupunkiseudullinen, maakunnallinen ja valtakunnallinen suunnittelu on yhdensuuntaista ja vaikuttavaa. Keskeisenä yhteensovittamisen välineenä toimii Rakennesuunnitelma 2040+ ja seudun kestävän kaupunkiliikenteen suunnitelma SUMP (sustainable urban mobility plan). Kaupunkiseudullisen suunnittelun suhdetta lakisääteiseen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän mukaisiin kaavoihin sekä valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun selkeytetään.

Kaupunkiseudun suunnittelun tietopohjaa, vaikutustenarviointia, vuorovaikutusta ja yhteismitallista seurantaä kehitetään valtion ja kaupunkiseudun yhteistyönä. MAL-sopimuksen vaikuttavuutta seurataan valtakunnallisesti ja tietopohjaista päätöksentekoa kehitetään.

Seutu ylläpitää yhteistä ajantasaista tilannekuvaa, johon sisällytetään ilmiöpohjaista tulevaisuuden tarkastelua ja suunnittelua tehdään näiden pohjalta. Suunnitelmien toimeenpanoa edistetään kuntien ja valtion yhteistyössä. Valtion prosessit ovat vuorovaikutteisia ja edistävät pitkäjänteisen kehitysnäkymän muodostumista.

Suunnittelun, seurannan, vaikutusten arvioinnin, osallistumisen ja vuorovaikutuksen menetelmiä kehitetään. Vaikutusten arviointia tehdään ajantasaisiin ohjeisiin tukeutuen. Kaupunkiseudun kehityksen seuraamiseksi ja suunnittelun tietopohjan muodostamiseksi jatketaan ja kehitetään edelleen seudullista ja valtakunnallista MAL-sopimusten toimenpiteiden ja vaikuttavuuden seurantaä.

Toimenpiteet 2024–2027:

- Tampereen kaupunkiseutu kehittää systemaattista tulevaisuuden ennakkointityöskentelyä. Seutu huolehtii mm. demografian seurannasta, asukasvuorovaikutuksen ja tätä kautta syvenevän ymmärryksen lisäämisestä asumisen ja asuin ympäristöjen suhteen, kestävän siirtymän tietopohjasta ja pendelöinnin tilannekuvasta. Seutu osallistaa asukkaita Seutupaneelin avulla ja tavoittelee Seutupaneelin kehittämistä edelleen. Seutu tuottaa vuosittaista tietoa varhaiskasvatukseen ja koulutuksen Seutuvertailuissa, joissa on tarjolla indikaatioita seudun lasten ja nuorten määrän kehityksestä sekä palveluverkosta.
- Seudun väestösuunnitteen toteutumista seurataan. Seurannan yhteydessä vahvistetaan väestön muutoksen yhteyttä palveluverkon suunnitteluun. Seurannan kautta ylläpidetään ajantasaista tilannekuvaa väestön kehityksen trendeistä ja tämän vaikutuksesta palvelutarpeeseen sekä asuntojen kysyntään. Seurantaä tehdään kuntien palveluverkon kehittämisen tukemiseksi.

- Rakennesuunnitelma 2040+ viedään kansalliseen kaupunkiseutusuunnitelman tietomalliin. Seutuyhteistyössä kehitetään toimintamalli suunnitelmaan tehtävien tarkistusten tekemiseen muun muassa seutu-strategian päivitysten ja MAL-sopimusten tarkistusten yhteydessä esiin nousevien päivitystarpeiden osalta.
- Seutu kehittää maankäytön suunnittelun, asuntorakentamisen ja liikenteen ja liikennejärjestelmän kehityksen seuranta. Seutu ja kunnat ottavat käyttöön Rakennesuunnitelman 2040+ seurantatyökalun.
- Seudulle laaditaan sinivihherstrategia, joka pohjaa seudun viherrakenteeseen sekä vesistöihin. Strategian kautta vahvistetaan viherverkon jatkuvuutta ja vastataan ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen sekä edistetään ekologista monimuotoisuutta. Vuonna 2018 määritelty seudun ekologinen verkosto päivitetään. Strategisena tavoitteena on kytkeä seudun keskustat toisiinsa sini-viherrakeella ja -yhteyksillä.
- Seudulla valmistellaan energian tilannekuva puhtaan siirtymän investointien mahdollistamiseksi.
- Seudun asuinalueiden eriytymisen seuranta (hyvinvointi-indeksi) päivitetään.
- Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä huolehtii seudullisesta liikennejärjestelmätyöstä ja -suunnittelusta. Kuntayhtymä ja kunnat varmistavat, että seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan Euroopan laajuisia liikenneverkkoja (TEN-T) koskevan asetuksen mukaisesti kestävästä kaupunkiliikenteen suunnitelmaksi (SUMP) vuoden 2027 loppuun mennessä. Seudun liikennejärjestelmäsuunnittelussa hyödynnetään Liikenne- ja viestintäviraston opasta alueellisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien vaikutusten arvioinnista sekä noudatetaan Liikenne- ja viestintäviraston kaupunkiraiteiden hankkearviointiohjetta. Valtio tukee seudullista suunnittelua **XME** rahoituksella.
- Seudulle laaditaan jakelun ja logistiikan kehittämisselvitys. Selvityksessä tunnistetaan seudun jakelun ja logistiikan sekä merkittävien elinkeinoalueiden kytkeytyminen TEN-T –verkkoon ja kestävästä liikkumisen tavoitteiden saavuttamiseen. Valtio osallistuu selvitykseen asiantuntijana.
- Seudulle laaditaan liikenteen puhtaiden käyttövoimien jakeluinfran tavoitetilä ja tiekartta sekä tehdään seudullista yhteistyötä jakeluinfran kehittämiseksi. Valtio osallistuu selvitykseen asiantuntijana. Suunnittelutyössä huomioidaan edellytykset TEN-T ja AFIR velvoitteiden täyttämiseksi, joita on kuvattu tarkemmin sopimuskohdassa xx.
- Valtio toteuttaa valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen vuonna 2025 ja mahdollistaa seutujen osallistumisen tutkimukseen. Seutu osallistuu tutkimukseen lisäotoksella.
- Valtio huomioi Tampereen kaupunkiseudun tarpeet valtakunnallisen liikenne-ennustemallin kehittämisessä. Tampereen kaupunkiseutu tekee päätökset liikkumisen ennustemallin kehittämisestä. Traficom osallistuu asiantuntijana päätösvalmisteluun.
- Valtio ja kunnat kehittävät yhteistyössä valtakunnallista MAL-sopimusten vaikuttavuuden seuranta. Kehittämisessä huomioidaan TEN-T-asetuksen täytäntöönpanoasetus, joka tulee asettamaan vaatimuksia kaupunkiliikennettä koskevien tietojen toimittamiselle Euroopan komissiolle. Lisäksi kehitetään mm. MAL-sopimusten rahoituksen seuranta.

2. KESTÄVÄ JA VÄHÄPÄÄSTÖINEN YHDYSKUNTARAKENNE JA LIIKENNEJÄRJESTELMÄ

Tavoitetila 2035: Seutu on kasvanut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästi. Seudun yhdyskuntarakenne on tiivis, monimuotoinen ja eheä. Asukkaiden arjen sujuvuus ja kestävät valinnat ovat mahdollisia. Asuminen, työvoima- ja palveluintensiiviset työpaikat sekä palvelut on suunnattu pääosin keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle, erityisesti kehitettäville asemansuilla ja raitiotiekäytäviin. Keskusta-alueet ovat turvallisia, terveellisiä ja viihtyisiä ympäristöjä, sekä laadukkaita asuin-, palvelu- ja työpaikkatoimintojen sijainteja. Keskustojen kehittämisessä on annettu tilaa kaupunkielämälle ja kaupunkivihreälle hyödyntäen joustavia katutilaratkaisuja.

Kestävät liikkumismuodot ovat kilpailukykyisiä ja ne luovat houkuttelevan vaihtoehdon yksityisautoilulle. Kestävien kulkumuotojen osuus matkoista on noussut yli 55 prosenttiin. Liikenne tieverkolla on sujuvaa. Liikenteen digitalisaatio, palveluistuminen ja yhteiskäyttö on hyödynnetty ja automatisaation käyttöönotolle on valmiuksia. Liikenteen päästöttömien ja vähäpäästöisten käyttövoimien osuus on kasvanut merkittävästi. Puhtaiden käyttövoimien jakeluverkko on laajentunut ja vähäpäästöisten ajoneuvojen osuus on kasvanut merkittävästi. Yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittyminen on mahdollistanut liikenneturvallisuudelle, päästöille ja saavutettavuudelle asetetut tavoitteet. Seudun hiilineutraalustavoite saavutetaan.

2.1 Kestävä rakenne ja riittävä kaavavaranto

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi:

Kaupunkiseudun yhdyskuntarakennetta tiivistetään ohjaamalla kasvua ja kehittämistä yhdyskuntarakenteen keskeisiin osiin ja kestävien kulkumuotojen edistämisen kannalta hyvillä sijainneilla. Maankäyttöä kehitetään siten, että raitiotiehen, lähijunaan ja muuhun tehokkaaseen joukkoliikenteeseen tukeutuvalle liikkumiselle luodaan edellytyksiä. Yhdyskuntarakennetta hallitaan tiiviillä seutuyhteistyöllä. Seudun rakenteen keskeisiä osia vahvistetaan viihtyisän asumisen, hyvien palveluiden ja työpaikkojen kohdentamisella. Työpaikka-alueita ohjataan rakenteen toimivuuden kannalta tarkoituksenmukaisesti: työvoima- ja asiakasintensiiviset työpaikat hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle ja tavaravirrat rakenteen ulkokehälle. Seudullisesti merkittävät keskusta-alueet muodostavat verkoston, jonka eri osat täydentävät toisiaan. Ylikunnalliset palvelut, työvoimaintensiiviset työpaikat sekä matkailuun liittyvät palvelut on keskitetty keskustaverkoston äärelle. Liikenteen palvelujen tarjonnalle on luotu seudun liikennejärjestelmässä ja maankäytöllä edellytyksiä

Maankäytön suunnittelun tukena toimii kuntien ja valtion liikennejärjestelmäsuunnittelu sekä suunnittelussa tunnistetut tarpeet mm. raideliikenteen kehittämiseksi pitkällä tähtäimellä ja tulevilla MAL-kausilla.

Toimenpiteet 2024–2027

- xx. Rakennesuunnitelman päivitystarve arvioidaan seutustrategian uudistuessa.
- xx. Asumisen uudistuotannosta vähintään 80% ohjataan Rakennesuunnitelman 2040+ merkittävän kasvun vyöhykkeelle, joka kattaa seudullisesti merkittävien keskustojen verkon sekä näitä yhdistävän tehokkaan joukkoliikennejärjestelmän. Samalle vyöhykkeelle ohjataan työvoima- ja palveluintensiivinen työpaikkarakentaminen.
- xx. Seudullisesti merkittävien keskustojen verkostoa kehitetään edistämällä keskustoihin liittyviä joukkoliikenne-, virkistys- ja viheryhteyksiä. Kunnat kohdentavat ylikunnallisten palvelujen tarjonnan seudullisesti merkittäviin keskustoihin.

Kommentoitu [AS(2)]: Kuuluuko tähän lukuun vai ykköslukuun?

- xx. Kunnat varmistavat asemakaavoituksessa viiden vuoden tarvetta vastaavan tonttitarjonnan Rakennesuunnitelman 2040+ merkittävän kasvun vyöhykkeellä. Varantoa tavoitellaan tuotettavaksi vyöhykkeelle MAL-sopimuksen aikana vähintään 650 000 kem.

2.2 Kestävän liikkumisen infra

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi:

Mahdollisuuksia valita kestävämpiä liikkumismuotoja parannetaan kaupunkiseudulla. Kestävän liikkumisen alue laajenee ja yhä useampi talous on autoton. Joukkoliikennejärjestelmää kehitetään raidepainotteiseksi. Runko-bussiliikenteen luotettavuus, täsmällisyys ja nopeus kasvavat ja kaluston käyttövoimista tulee puhtaampia. Runko-kolinjoja täydentävä bussilinjasto sekä liityntämahdollisuudet laajentavat joukkoliikenteen palvelualueita ja käyttäjäkuntaa. Lähijunaliikenteen suosio kasvaa ja kehittämisinvestointeja toteutetaan suunnitelmallisesti.

Raideliikenteen ja liikennejärjestelmän pitkäjänteistä kehittämistä tarkastellaan ja arvioidaan yhteistyössä tehtävässä seudullisessa ja valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnittelussa. Suunnittelussa huomioidaan olemassa olevat runko yhteydet ja yhdyskuntarakenteen kestävä kehittyminen.

Kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämiseen panostetaan. Keskustojen kävely-ympäristöt ovat viihtyisiä ja turvallisia. Pyöräliikenteen yhteyksien laatu kuntien keskuksissa ja niiden välillä nousee. Suunnitelmallinen kehittäminen mahdollistaa uusien sähköisten kulkuvälineiden hyödyntämisen sekä turvallisen ja tilatehokkaan liikkumisen tiivistyissä keskuksissa ja niiden välillä. Matkaketjuja ja niiden toimivuutta kehitetään.

Toimenpiteet 2024–2027:

Raitiotiekehitys

- xx. Valtio sitoutuu Pirkkala-Linnainmaa raitiotien suunnittelun ja toteutuksen rahoitukseen 30%:lla, yhteensä n. xM€, hankesuunnitelmavaiheessa määritetyistä toteutus- (sisältäen radat ja varikon) sekä suunnittelukustannuksista. Sopimuskaudella 2024-2027 valtionrahoitusta kohdennetaan seuraavasti: jo tehty hankesuunnittelu (0,5M€), tehtävä toteutussuunnittelu (4M€) ja rakentamisen käynnistäminen (xM€).
- xx. ELY-keskukselle varataan n. 5 M euroa raitiotiekehittämiseen kytkeytyviin tieverkon kehittämissuunnitelmiin. Hankkeilla edistetään liikenneturvallisuutta ja joukkoliikennepysäkkien saavutettavuutta.
- xxi. Valtio sitoutuu Lielähti-Ylöjärvi raitiotien suunnittelun rahoitukseen 30%:lla, yhteensä 3,5M€. Sopimuskaudella 2024-2027 valtionrahoitusta kohdennetaan seuraavasti: jo tehty yleissuunnittelu 0,2M€, tehtävä hankesuunnittelu 0,3M€ ja toteutussuunnittelu 3M€.
- xxii. Valtion osallistumisen lähtökohtana raitiotien laajentamisessa tulee pitää nykyisen ja aiempien MAL-sopimuskausien sekä Liikenne12-suunnitelman kustannusjakoa kaupunkiseudun raitiotiehankeissa. Kaupunkiraitteiden suunnittelussa hyödynnetään kaupunkiraitteiden arviointiohjetta.

Lähijunakehitys

- xxiii. Seudun kunnat ja valtio kehittävät uusia asemanseutuja kaupunkiseudulla. Uudet asemat ovat Sääksjärvi, Messukylä, Ruutana, Ylöjärven keskusta, Epilä ja Harjuniitty. Messukylän, Ruutanan, Epilän ja Harjuniityn asemia kehitetään vain seudun lähijunaliikenteen tarpeisiin.
- Pelkästään lähijunaliikenteen käyttöön tarkoitettujen asemien toteuttamisperiaatteet tarkennetaan valtion ja kuntien kesken asemien suunnittelun yhteydessä.
 - Sääksjärven aseman suunnittelussa huomioidaan Riihimäki-Tampere-välin pidemmän aikavälin kehittämistoimenpiteet.
 - Kaupunkiseudun lähijunaliikennettä on tarkoitus tulevaisuudessa laajentaa Oriveden keskusta, mikä edellyttää Orivesi-Oriveden keskusta -välin sähköistystä.
 - Uusia asemanseutuja kehitetään yhdessä valtion ja kuntien kesken. Uudet asemat kytetään toimivaksi osaksi koko kaupunkiseudun liikennejärjestelmää. Kunnat huolehtivat mm. riittävästä liityntäpysäköinnistä ja toimivasta liityntäliikenteestä sekä maankäytön tiivistämisestä asemien vaikutusalueella. Valtio laatii asemille ja rataverkolle tarvittavia yleis- ja ratasuunnitelmia.
 - Ylöjärven raakapuuterminaali on tarkoitus siirtää erillisissä selvityksissä määriteltyyn paikkaan. Ylöjärven mahdollista uutta asemaa suunniteltaessa varaudutaan sekä lähi- että kaukojunaliikenteen tarpeisiin.
 - Epilän ja Harjuniityn asemanseutujen esisuunnittelua edistetään.
- xxiv. Valtio ja kunnat suunnittelevat asemanseutuja ja rataverkkoa xx-xx kustannusjaolla. Suunnitteluun varataan xx milj. euroa, josta valtion on osuus xx milj. euroa. Kuntaosuudet katetaan suunnittelusta ao. kuntaan aiheutuvien kustannusten pohjalta. Väylävirasto ja ao. kunta sopivat tarkemmin suunnittelun toteutuksesta. Suunnittelussa voidaan tehdä myös seudullista yhteistyötä.
- Suunnittelua tehdään seuraavissa kohteissa ja seuraavassa esitetystä prioriteettijärjestyksessä
- Sääksjärven asema, esiselvityksen ja ratasuunnitelman laatiminen (1 M€).
 - Messukylän, Ruutanan ja Oriveden asemien sekä Orivesi-Oriveden keskusta -välin sähköistykseen ratasuunnitelman laatiminen (1M€)
 - Ylöjärven puuterminaalin ja aseman ratasuunnitelmat (0,4M€)
- xxv. Valtio ja kunnat jatkavat yhteistyössä seudun pitkän aikavälin asemaverkon suunnittelua. Tarkasteltavaksi otetaan seudun rakennesuunnitelmassa kuvattu asemaverkko. Asemaverkkoa kehitetään huomioiden koko seudun liikennejärjestelmän kehittäminen. Pyrkimyksenä on löytää etenemispolku mahdollisten uusien asemien toteuttamiseksi.
- xxvi. Valtio ja kunnat toteuttavat yhteistyössä xx-xx- kustannusjaolla, mikäli seisaketta palvelevaan liikennepalveluun on näkymä olemassa myös 2030-luvun osalta ja suunnittelussa on tunnistettu muut edellytykset toteutukselle.
- Valtio varautuu osallistumaan xxxxxxxxxxxx toteutukseen enintään x miljoonalla eurolla tai 50% toteutuksen kustannuksista. Toteutuksesta sovitaan erikseen.
 - Valtio varautuu osallistumaan xxxxxxxxxxxx toteutukseen enintään x miljoonalla eurolla tai 50% toteutuksen kustannuksista. Toteutuksesta sovitaan erikseen.

- c. Valtio varautuu osallistumaan xxxxxxxxxxxx toteutukseen enintään x miljoonalla eurolla tai 50% toteutuksen kustannuksista. Toteutuksesta sovitaan erikseen.
- d. Valtio varautuu osallistumaan xxxxxxxxxxxx toteutukseen enintään x miljoonalla eurolla tai 50% toteutuksen kustannuksista. Toteutuksesta sovitaan erikseen.
- e. Mikäli jonkin kohteen toteutuksen käynnistäminen viivästyy, vapautuva valtion rahoitus voidaan kohdentaa seudun liikennejärjestelmätyöryhmän päätöksellä toiseen seudun kohteeseen tai kohteisiin, joille on tunnistettu toteuttamisen käynnistämiseen edellytykset.

Kommentoinut [TM(3): Voisiko harkita könttäsummaa, jota jaetaan yhteisesti sovituksi suunnitelmien edistyessä?

Kestävän liikkumisen kehittämispaketit

- xx. Valtio osallistuu 5 miljoonalla eurolla valtion väyläverkkoon kytkeytyviin pyöräliikenteen pääreittien kehittämisinvestointeihin ja 5 miljoonalla eurolla pieniin ja kustannustehokkaisiin kehittämisinvestointeihin. Pienet ja kustannustehokkaat kehittämisinvestoinnit kohdennetaan liityntäpysäköintiin, pieniin liikenneturvallisuus hankkeisiin, runkobussiliikenteen pysäkkien kehittämiseen etuuksiin. Investoinneilla tuetaan liikennejärjestelmä kestävän, terveellisen ja turvallisuuden tavoitteiden saavuttamista. Kohteiden määrittelyssä huomioidaan myös vaikutukset segregaatoin ehkäisyyn.

Kunnat sitoutuvat edistämään vastaavalla summalla, vastaavien tavoitteiden, kehittämishankkeita, jotka tukevat myös valtion väyläverkon toimivuutta.

Valtion rahoituksen ja seudun vastinrahan kohdentamisesta päätetään Tampereen kaupunkiseudun liikennejärjestelmätyöryhmässä. Rahoitusta kohdennetaan vaihteittain toteuttamisedellytyksiltään hyviin ja vaikuttavimpiin hankkeisiin, hyödyntäen seudullisessa työssä jo muodostettua tietopohjaa.

Lähtökohtaisena tavoitteena on muodostaa kehittämispaketteja, jotka palvelevat kuntien ja valtion yhteisiä tavoitteita, ja joiden kustannusjako valtion ja kuntien kesken on seudun tasolla tarkasteltuna 50-50.

- xx. Valtio varaa MAL-kaupunkiseutujen katuverkolla toteutettaviin kävelyn ja pyöräliikenteen hankkeisiin, x milj euroa. Rahoitus kohdennetaan hankkeisiin hakemusten pohjalta.

Kommentoinut [TM(4): Valtiolta tulossa yhtenäinen kirjausesitys kaikille seuduille: Valtio osoittaa X miljoonaa euroa valtion väyläverkon pieniin parantamishankkeisiin. Hankkeilla edistetään liikenneturvallisuutta, kestäväää liikkumista ja yhdyskuntarakennetta sekä muita MAL-sopimuksen tavoitteita. Rahoitusta voidaan kohdentaa valtion maanteiden ja rautateiden parantamisinvestointien suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä valtion liikenneväylien yhteydessä olevien liityntäpysäköintialueiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Hankekokonaisuus rahoitetaan valtion ja kuntien kesken kustannusjaolla 50/50. Edistettävistä hankkeista sovitaan kaupunkiseudun liikennejärjestelmätöissä / MAL-työssä osana MAL-sopimuksen toimeenpanoa.

2.3 Liikkumisen palvelut ja teknologian kehitys

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi:

Joukkoliikennepalvelu on laadukasta. Liikkumisen uudet palvelut lisääntyvät vaihteittain ja kytkeytyvät liikennejärjestelmään. Teknologian hyödyntäminen, kehittäminen ja sääntely, tiedon kerääminen, hallinta ja rajapintojen kehittäminen sekä teemaan liittyvän osaamisen lisääminen tehdään yhdessä valtion kanssa. Paikallisia pilotteja skaalataan seudullisiksi. Liikkumisen palvelut ja matkakäytöt mahdollistavat matkakäytön toimivuuden ja matkojen korvaamisen. Tieliikenteen sujuvuutta, vähäpäästöisyyttä ja turvallisuutta edistetään kestävän liikennejärjestelmän kehittämisellä sekä autokannan uudistumista tukemalla siten, että autosuorite ei kasva. Seudun ja valtion tavoitteena on edistää pitkäjärjenteisesti liikenteen digitalisaation ja kestävien matkakäytön kehittämistä Tampereen seudulla. Puhtaiden käyttövoimien jakeluverkosto mahdollistaa päästöttömän autoilun. Älykkään pysäköinnin ja liikenteenohjauksen järjestelmiä kehitetään.

Toimenpiteet 2024–2027:

Joukkoliikennepalvelut

- xx. Valtio tukee seudun joukkoliikenteen järjestämistä hallitusohjelman mukaisen joukkoliikennetuen (8,06M€ kaudelle 2024-2027) lisäksi seudun joukkoliikennettä MAL-sopimuksen joukkoliikennetuella 20 M€. Vuotuinen tuki on yhteensä noin 7,015 milj.euroa sisältäen perusbudjetin tuen sekä MAL-sopimuksen tuen.

Kaupunkiseutu edistää seuraavia joukkoliikennepalveluiden kehittämistoimenpiteitä vastineena valtion joukkoliikennetuella:

- a. joukkoliikenteen tarjontaa lisätään painottaen erityisesti kilpailukyisen runkolinjaston tarjonnan lisäämiseen
- b. joukkoliikennepalvelut hankitaan pääsääntöisesti hyväksyen vain puhtaat käyttövoimat
- c. informaatiojärjestelmää kehitetään ja häiriöhallinnan työkaluja parannetaan
- d. siirtyminen tilipohjaiseen lippu- ja maksujärjestelmään vaiheittain 2024 alkaen
- e. lisätään joukkoliikenteen houkuttelevuutta kohtuullisella hinnoittelulla ja monipuolisilla lipputuotteilla
- f. lisätään markkinointia

Kommentoitu [TM(5): "Perusrahan" kehittämistoimet ja lisärahan kehittämistoimet erikseen.

- xx. Valtio, seutu ja kunnat tekevät yhteistyötä seudun sisäistä liikkumista palvelevan lähijunaliikenteen kehittämiseksi ja junaliikenteen kilpailuttamiseksi

- a. Seutu ja valtio kehittävät yhdessä henkilöjunapalvelua nykyisen ostoliikennesopimuksen puitteissa.
- b. Valtio tunnustaa ratasuunnittelun yhteydessä lähijunaliikenteen kehittämisen tavoitteet ja tarpeet.
- c. Seudun joukkoliikenneviranomaisen kytkee lähijunaliikenteen osaksi seudun muuta joukkoliikennejärjestelmää ja sen rahoitusta.
- d. Tampereen kaupunkiseudun edustajat osallistuvat junaliikenteen kilpailutukseen kytkeytyvän tietopohjan laatimiseen vuoden 2024 aikana seudun junaliikenteen palvelutarpeista ja näiden kustannuksista (palvelut, kalusto ja infra).
- e. Kilpailutuksen lähtökohtien muodostamisen yhteydessä tavoitellaan rahoituksen nostoa seudun sisäistä liikkumista tukevaan junaliikenteeseen. Valtio pitää rahoituksen vähintään nykytasolla. Lähijunaliikenteeseen kytkeytyvät kunnat osallistuvat rahoitukseen.
- f. Valtio tekee linjaukset hankittavista palveluista sekä infrainvestoinneista H2/2024-H1-2025. Seudun kunnat sopivat lähijunaliikenteen kustannusjako-osuudet ennen valtion linjauksia palveluhankinnoista.

Tulevaisuuden liikennejärjestelmä

- xxi. Seutu tekee yhteistyötä seudulle laaditun teknologia tiekartan toimeenpanemiseksi. Valtio tukee asiantuntija panoksella seudun liikkumisen teknologiat ja palvelut -selvityksen toimeenpanoa. Seutu ja kunnat lisäävät liikennejärjestelmä kehittämisen käyttäjälähtöisyyttä, -viestintää sekä osallistamista kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseksi.
- xxi. Valtio mahdollistaa avoimen yhteistyöfoorumin, jonka kautta kuntasektorin toimijat pyritään kytkeään tiiviimmin mukaan liikenteen digitaalisen toimintaympäristön kehittämiseen sekä kuntiin kohdistuvien lakisääteiden velvoitteiden täyttämiseen. Yhteistyössä hyödynnetään MAL-seuduilla jo laadittuja selvityksiä.
- xxii. Valtio edistää kuntien välistä tiedonvaihtoa jakeluinfran kehittämisestä.
- xxiii. ~~Kunnat toteuttavat yhteistyössä selvityksen siitä, miten rakennettua ympäristöä, liikenne- ja katutilaa sekä niitä ohjaavia suunnitteluohjeita tulee kehittää, jotta liikenteen digitalisaation ja automaation mahdollistamat uudet liikkumis- ja kuljetustavat voidaan hyödyntää. Kunnat varmistavat, että~~

liikenteen digitalisaatio ja automaation mahdollistamat uudet liikkumis- ja kuljetustavat otetaan huomioon kaavoituksessa, liikennesuunnittelussa ja katutilojen suunnittelussa. Valtio selvittää digitalisaation ja automatisaation mahdollistamien uusien liikkumis- ja kuljetustapojen huomioimista katutilojen suunnittelussa yhdyskuntarakentamislain valmistelun yhteydessä.

- xxiv. Kunnat ottavat käyttöön ketteriä toimenpiteitä kestävien kulkumuotojen sekä liikenteen digitalisaation ja automaation mahdollistamien uusien kulkumuotojen edistämiseksi. Samalla kunnat keräävät ja raportoivat kokemuksista ja parhaista käytännöistä ketterien toimenpiteiden käyttöönotosta ja soveltamisesta.

Liikennedata

- xxv. Valtio käynnistää vuorovaikutteisen prosessin yhteen toimivien toimintamallien ja ratkaisuiden kehittämiseksi digitaalisen liikennetiedon hallinnoimiseksi ja jakamiseksi. Kunnat sitoutuvat yhteistyöhön valtion liikennehallinnon sekä muiden MAL-seutujen kanssa.
- Yhteistyössä määritellään olennaiset liikennetiedot sekä laaditaan suunnitelma siitä, miten tietoja kerätään ja jaetaan kansalliseen yhteyspisteeseen. Suunnitelman tulee varmistaa käytettyjen toimintamallien, keräystapojen ja tietojärjestelmien yhteensopivuus sekä alan sääntelyn mukaisten standardien käyttö.
- xxvi. Kunnat toimittavat jo keräämäänsä katuverkkojen liikennetietoa kansalliseen yhteyspisteeseen alan sääntelyn edellyttämässä standardimuodossa.

Puhtaat käyttövoimat ja jakeluinfra

- xxvii. Seudulle laaditaan suunnitelma jakeluinfran kehittämiseen liittyvien lakisäätelien velvoitteiden täyttämiseksi sekä tavoitteiden saavuttamiseksi ja muodostetaan seudulliset periaatteet julkisten latauspisteiden toteuttamiseksi.
- xxviii. Kunnat edistävät puhtaiden käyttövoimien jakeluverkon toteutumista. Kadunvarsilatausta kehitetään erityisesti siellä, missä kotilatauksen järjestäminen ei ole mahdollista. Erityisesti kiinnitetään huomiota niille alueille, joissa asukas pysäköinti on osoitettu kadunvarsille. Kunnat kehittävät määränpäälatausta hallinnassaan olevilla pysäköintipaikoilla, kuten liikuntapaikkojen ja liityntäpysäköintien yhteydessä.
- xx. Jakeluinfran asetusten mukainen kehittäminen huomioidaan kokonaisvaltaisesti seudun suunnittelussa ja toteuttamisessa. Keskeisiä huomioitavia tekijöitä ovat:
- sähkön ja vedyn yleisesti saatavilla olevien tieliikenteen jakeluasemien rakentamisen tarpeen tunnistaminen
 - vähintään 1 raskaan kaluston sähkölatausaseman mahdollistaminen 2025 mennessä ja 1 vedyn tankkausaseman mahdollistaminen 2030 mennessä maankäytössä
 - Uuden vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuuria koskeva asetuksen (AFIR) mukaisten raskaan liikenteen alueiden antotehotavoitteiden täytyminen vuosiin 2025 ja 2030 mennessä
 - vähintään kahden nesteytetyn metaanin jakelualueen toteutuminen
 - yhteiskäyttöisen latausinfra toteutuminen paikallisliikenteen linja-autovarikoilla

3. ASUMINEN JA ELINYMPÄRISTÖN LAATU

Tavoitetila 2035: Seudulle on rakennettu noin 33 500 asuntoa nykyisen Rakennesuunnitelman mukaan, mikä mahdollistaa kaupunkiseudun kasvun. Asumisen kaavoitus ja rakentamisen ohjaus on laadukasta ja määrällisesti riittävää tuottaen monipuolisen koko- ja hallintamuotojakauman sekä erilaiset talotyypit. Seudun asuntopoliittisessa ohjelmassa on tarkasteltu tarvetta kasvattaa asuntotuotanto 45 000 asuntoon joukkoliikennejärjestelmän kehittyminen huomioiden.

Seudun asuntomarkkinat mahdollistavat työmarkkinoiden toimivuuden ja asumisen tulotasosta riippumatta. Asuntotuotanto vahvistavat sosiaalista kestävyyttä, heikoimmassakin asemassa oleville väestöryhmille on riittävästi asumisratkaisuja ja asunnottomuus on poistettu. Eriytymiskehitystä hillitään rakenteellisin, sosiaalisin ja kulttuurisin keinoin.

Elinympäristöt ovat terveellisiä ja turvallisia. Seudun yhdyskuntarakenne ja taajamat ovat ilmastonmuutokseen sopeutuvia. Viher- ja virkistysalueet ovat jokaisen kohtuullisesti saavutettavissa ja niitä on riittävästi. Seudun viher- ja rakennusalue on katkeamaton, verkottunut ja ekologisesti monimuotoinen. Kulttuuriympäristöt huomioidaan suunnittelussa. Maankäytön suunnittelulla pienennetään rakentamisen ja energiantuotannon hiilijalanjälkeä. Puurakentamisen ja vähähiilisten materiaalien osuutta rakentamisessa kasvatetaan.

3.1 Riittävä ja monimuotoinen asuntotuotanto

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi: Kunnat huolehtivat yhteisvastuullisesti seudullista tarvetta vastaavan ja kaikille väestöryhmille soveltuvan, monipuolisen ja laadukkaan asuntokannan rakentumisesta. Tuotanto kohdennetaan yhdyskuntarakenteen sisään, rakenteen toimivuutta, eheyttä ja asuinalueiden tasapainoista kehitystä tukemaan. Asuntopoliitikassa tavoitellaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämistä ja perheasuntojen monipuolistamista. Eriyisryhmien asumistarpeet huomioidaan osana kohtuuhintaista asuntotuotantoa.

Toimenpiteet 2024–2027:

- xx. Tavoitteena on, että seudulle on rakennettu vähintään 13 400 asuntoa, joista vähintään 80% kohdennetaan Rakennesuunnitelman 2040+ merkittävän kasvun vyöhykkeelle.
- xx. [Kaupunkiseudun kunnat huolehtivat maapolitiikassa, asemakaavoituksessa, tontinluovutuksessa ja maankäyttö Sopimuksissa siitä, että asuntotuotannon käynnistämisen edellytykset turvataan. Kunnat raportoivat asuntotuotannon käynnistymistä vauhdittavat uudet toimet osana vuosittaista MAL-sopimusten toteutumisen seuranta.](#)
- xx. Tampereen seutu valmistelelee asumisen laatuohjelman asuntotuotannon laadun ja monimuotoisuuden lisäämiseksi.
- xx. Kunnat luovuttavat tontteja kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon seudun asuntotuotantotavoitteeseen pääsemiseksi. ~~Seudun kohtuuhintaisen asuntotuotannon osuus on 25%.~~ Seudun kohtuuhintaisen asumisen tavoite ja k~~u~~kuntakohtaiset osuudet on määritelty rakennesuunnitelmassa.
- xx. Valtio kohdentaa seudulle ARA-asuntotuotantoa rakennesuunnitelman merkittävän kasvun vyöhykkeelle mm. siten, että vältetään ARA-rakentamisen liiallista keskittymistä alemman hyvinvointitasoalueille, jotta asuinalueiden sosiaalinen eriytyminen ei vahvistu.

Kohtuuhintaiseksi asuntotuotannoksi luetaan ARA-rahoituksella toteutettavat tavalliset vuokra-asunnot (pitkä ja lyhyt korkotuki) sekä erityisryhmäasunnot vanhusväestölle, asunnottomille, ke-

Kommentoinut [AS(6): Prosenttiosuus poistettava sopimustekstistä

hitysvammaisille, opiskelijoille ja nuorisolle sekä muille erityisryhmille (pitkä korkotuki + investointiavustus) kuntakonsernin oma ARA-vuokratasoa vastaava vuokra-asuntotuotanto (omakustannuseriaate).

- xx. Selvitetään valtion ja kaupunkiseudun yhteistyönä ratkaisuja, joilla korvataan asumisoikeusasuntojen uudistuotannosta luopumisen aiheuttamat vaikutukset seudun asuntotuotantotavoitteen saavuttamiseksi.
- xx. Kunnat päivittävät kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelman.
- xx. Valtio osoittaa seudulle kunnallistekniikka-avustusta **15-20 M euroa** Rakennesuunnitelman 2040+ merkittävän kasvun vyöhykkeellä sijaitseville kohdealueille sekä monipuolistettaville ja uudistettaville vanhoille asuinalueille. Painopiste avustusten kohdentamisessa on olemassa olevien asuinalueiden täydennysrakentamisessa. Avustusten kohdentamisessa huomioidaan asuntoaloitusten nopea käynnistyminen sekä segregaatoin ehkäiseminen ja elinympäristön laadun parantaminen.
- xx. Yhdyskuntarakenteen keskeisillä sijainneilla valtio luovuttaa kunnille maata myymällä, vaihtamalla ja tarvittaessa maankäyttöoikeuksia hyödyntäen.

3.2 Asuin ympäristön laatu sekä sosiaalinen ja toiminnallinen monimuotoisuus

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi:

Asuinalueiden viihtyisyys, toiminnallinen ja sosiaalinen monimuotoisuus sekä tasalaatuisuus nostetaan kilpailutekijäksi seudullisessa asuntopolitiikassa. Asunnottomuuden syihin tartutaan ennakoivilla toimilla ja asunnottomuuteen joutuneiden tarpeita käsitellään seudullisesti. Asuinalueiden eriytymiskehitystä ennakoidaan ja ehkäistään yhteistyössä. Alueiden väestöllisen tasapainon ja asuin ympäristöjen laadun varmistamiseksi kehitetään seudullisesti menettelyt. Seutu on kuronut viherrakenteen katkoksia umpeen suunnitelmallisesti. Seudun tiiviisti rakennettuja osia vahvistetaan viherrakenteella, jotta ne kytkenevät ottamaan ilmastomuutoksen aiheuttamat vaikutukset vastaan kestäväällä tavalla. Suunnittelussa hyödynnetään kulttuuriympäristöjen myönteisiä vaikutuksia hyvän elinympäristön rakentamisessa.

Toimenpiteet 2024–2027:

- xx. Asuinalueiden eriytymisen ehkäisemiseksi kunnat uudistavat Rakennesuunnitelmassa 2040+ tunnistettuja asuinrakennustyyppiltään yksipuolisia alueita. Alueita monipuolistetaan näiden luonne ja ominaisuudet huomioiden. Alueiden palveluita ja saavutettavuutta kehitetään aktiivisesti.
- xx. Kunnat varmistavat asunto- ja asuinrakennustyyppien monipuolisuuden kaikilla asuinalueilla. Uudet alueet suunnitellaan asuinrakennustyypeiltään ja hallintamuodoiltaan monipuolisiksi ja vanhoja kaupunginosia uudistetaan aktiivisen maapolitiikan, kaavoituksen ja julkisten investointien kautta: Alueiden palveluita ja rakennuskantaa uudistetaan ja alueille kohdennetaan ympäristön laatua ja vehreyttä kohottavaa infran ja yleisten alueiden uudistamista. Kaupunkimaisissa naapurustoissa suositetaan uusia asumisen kokeiluja sekä seudulle uudenlaisia asuntorakentamisen typologioita, kuten kaupunkipientaloja.
- xx. **Seudulle laaditaan rakennetun ympäristön energiatehokkuuden kehitysohjelma.**
- xx. Ekologista kompensatiota pilotoidaan seudun suurissa infrastruktuurihankkeissa.

Kommentoimut [AS(7)]: Siirto lukuun 1?

4. SEUDUN ELINVOIMAISSUUS

Tavoitetila 2035:

Seutu on valtakunnallisesti merkittävä, kansainvälinen talouden keskittymä. Seudun rooli liikenteen kansallisena solmukohtana ja vientiteollisuuden alueena on entisestään vahvistunut. Seutu on kiinnostava sijoittumiskohde niin työvoimalle kuin yrityksillekin. Seudulle sijoittuu merkittäviä puhtaan siirtymän investointeja. Seudun maankäyttö ja liikennejärjestelmä tukevat elinvoimaista yhdyskuntarakennetta, kilpailukyistä toimintaympäristöä ja työvoiman saatavuutta. Seudun logistiset kuljetusketjut ovat toimivia, turvallisia ja niissä hyödynnetään eri liikennemuotoja. Seudun kasvanut jakeluliikenne on järjestetty tehokkaasti ja kestävästi digitalisaatiota ja puhtaita käyttövoimia hyödyntäen.

Kehityspolku tavoitetilan 2035 saavuttamiseksi:

Teollisuuden kytkös seudun elinvoimaan on vahvistunut. Maankäytön suunnittelussa varmistetaan teollisuuden tarpeita vastaava tonttitarjonta ja infrastruktuuri. Tampereen seudun roolia kansallisen logistiikan, turvallisuuden ja huoltovarmuuden solmupisteinä kehitetään. Kunnat ja valtio tekevät yhteistyötä keskeisten liikennehankkeiden suunnittelun käynnistämiseksi siten, että se mahdollistaa hankkeiden edistämisen EU- ja valtiorahoitteisina hankkeina.

Tampereen saavutettavuutta ja elinkeinoelämän ja työssäkäynnin kannalta merkittäviä yhteyksiä muista maakunnista kehitetään. Seutu tekee yhteistyötä liikenteen järjestämiseksi valtion ja muiden kaupunkiseutujen kanssa. Matka-ajat lyhenevät ja palvelutaso paranee pendelöitävien kaupunkien välillä. Varmistetaan, että eri alueet ovat saavutettavissa kohtuullisessa ajassa jollain kulkumuodolla tai niiden yhdistelmällä. Saavutettavuuden ja kestävä liikenteen edistämistä tukevat tarpeet 12 vuoden aikajänteellä mm. lähijunaliikenteen sekä raitiotieverkoston kehittämisen osalta huomioidaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa.

Toimenpiteet 2024–2027:

- xx. Rakennesuunnitelmassa 2040+ tunnistettujen seudullisesti merkittävien yritysalueiden ja näihin liittyvien teknisten valmiuksien ja logististen yhteyksien kehittämisessä vahvistetaan seudun sisäistä ja valtion kanssa tehtävää yhteistyötä. Seudulla luodaan yhteistä strategista näkymää siihen, millaista teollista toimintaa halutaan vahvistaa. Tavoitteena on mahdollistaa alueilla puhtaan siirtymän investointeja. Alueet ovat:

Kolmenkulma

Lempäälän ja Pirkkalan välinen alue

Rusko-Saarenmaa

Tarastenjärvi

- xx. Yhdyskuntarakenteen keskeisten osien maankäyttö ajantasaistetaan alueita koskevan kaavan mukaiseen käyttötarkoitukseen:

Kestävän kaupunkikehityksen ja huoltovarmuuden kannalta ongelmallisella sijainnilla olevan nykyisen järjestelyratapihan siirron suunnittelua jatketaan. Lempäälän kunta valmistelee maakuntakaavaan perustuvaa yleiskaavaa, joka mahdollistaa järjestelyratapihan siirron uuteen sijaintiin. Tampereen kaupunki jatkaa maankäytön kehittämistä nykyiseltä järjestelypihalta vapautuvalla alueella sekä arvioi yhdyskuntarakenteen muutoksen vaikutukset. Väylävirasto ja valtion muut osapuolet osallistuvat suunnitteluun ja tarvittaviin selvityksiin valtakunnallisten tavoitteiden varmistamiseksi.

Kommentoitu [AS(8): Voisiko tätä kirjausta tarkentaa?

Ylöjärven puutermiinaali: Ylöjärven kaupunki valmistelee maankäytön kehittämistä puutermiinaaliita vapautuvalla alueella.

- xx. Seudun elinkeinoalueiden suunnittelussa ja toteutuksessa pilotoidaan hallitusohjelman mukaista teollisuuspuisto-konseptia. Seudullisesti merkittäville työpaikka-alueilla kehitetään yhden luukun periaatetta.
- xx. Valtio ja seutu edistävät yhteistyössä seudun saavutettavuuden, elinvoiman ja turvallisuuskehityksen kannalta keskeisten hankkeiden toteutusvalmiutta. Valtio huomioi hankkeet Liikenne12-suunnitelman toimeenpanoon tähtäävään suunnitteluohjelman ja edelleen investointiohjelman muodostamisessa. Kunnat luovat hankkeille toteuttamisen edellytyksiä sekä osallistuvat selvitys-, suunnittelu yhteistyöhön:
- Pääradan (Helsinki-Seinäjoki) suunnittelua edistetään. Valtio aloittaa pääradan Riihimäki-Tampere-välin kehittämisen suunnittelun. Suunnittelussa huomioidaan Tampereen seudun lähijunalikenteen sekä nopeiden yhteyksien tarpeet. Lieliahti-Lakiala suunnittelua jatketaan.
 - Pori/Rauma-radan suunnittelua edistetään. Suunnittelua jatketaan Lieliahti-Nokia YVAN muodostamalla perusteilla. Suunnittelussa huomioidaan Tampereen seudun lähijunalikenteen tarpeet.
 - Väylävirasto ja Tampereen kaupunkiseutu tekevät yhteistyötä järjestelyratapihan siirron edistämiseksi, uuden sijainnin liikenteellisten suunnitteluperiaatteiden määrittämiseksi ja multimodaalin logistisen solmun mahdollistamiseksi uudessa sijainnissa.
 - Tampere-Pirkkala lentokentän ja lentokenttäyhteyksien (kehä2) suunnittelua ja kehittämistä jatketaan kansainvälisen saavutettavuuden ja seudun elinkeinorakenteen kehittämiseksi. Suunnittelussa tunnistetaan järjestelyratapihan siirto sekä lentokentän ja varuskunta-alueen rooli Naton tukikohtana.
 - Jatketaan VT 3, VT 9 ja VT12 -kehittämissuunnittelua liikenneturvallisuuden, saavutettavuuden sekä elinkeinoalueiden kehittämiseksi.
 - [Kaupunkiseudun kunnat ja valtio tekevät yhteistyötä seudun kunnossapidon kehittämiseksi ja korjausvelan vähentämiseksi liikenteen toimivuuden kannalta kriittisissä kohteissa.](#)
 - Valtio ja Tampereen kaupunkiseutu tekevät yhteistyötä esitettyjen hankkeiden CEF-avustusten hakemiseksi.
- xx. ELY-keskus ja Tampereen kaupunki jatkavat Vt12 ja Kt 65 suunnittelua [Hiedanrannan kohdalla](#) edellisessä MAL-sopimuksessa sovitun mukaisesti siten, että hankkeen toteuttamisesta voidaan päättää viimeistään MAL-sopimuksen päivittämisen yhteydessä.
- xxi. Seudun henkilöratapihojen kehittämishankkeet Tampereella ja Nokialla, toteutetaan aiempien sopimusten mukaisesti.

Kommentoitu [AS(9)]: Voisiko tätä kirjausta tarkentaa?

Kommentoitu [AS(10)]: Voisiko tätä kirjausta selventää? Mitä tarkoitetaan tässä yhteydessä teollisuuspuisto-konseptilla? Mitä tarkoitetaan tässä yhden luukun periaatteella ja kuka kehittää?

5. MUUT SOPIMUKSEN TOTEUTTAMISEN KANNALTA TÄRKEÄT VALTION TOIMENPITEET

Voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa xx. Sopimus päivitetään vuoden 2027 loppuun mennessä siten, että tämän sopimuksen tavoitetila ja toimenpidepolku tarkistetaan ja täsmennetään suhteessa kansainvälisiin, kansallisiin ja seudullisiin tavoitteisiin. Samalla sovitaan vuosille 2028–2031 ajoittuvista konkreettisista toimenpiteistä, joilla edistetään tarkistetun tavoitetilan 2035 toteutumista täsmennetyin toimenpidepolun mukaisesti. Konkreettisia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon tämän sopimuksen toteutuminen ja toimien vaikuttavuus.

Valtio-osapuolten sitoutuminen sopimukseen määritellään valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki Julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä.

Valtion ehtona tähän sopimukseen sitoutumiselle ja siihen sisältyvien rahoitustoimenpiteiden toteuttamiselle on, että kunnat ovat omalta osaltaan toteuttaneet sopimukseen sisältyvät ja kuntien toimivallassa olevat toimenpiteet. Kuntien sitoutuminen sopimukseen edellyttää vastaavasti, että valtio on toteuttanut sopimuksessa sovitut toimenpiteet.

6. SOPIMUKSEN SEURANTA

Seurattaviin asioihin kuuluvat tässä sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden sekä siinä esitettyjen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen. Sopimuksen seurannasta laaditaan Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän toimesta vuosittainen seurantaraportti käytettävissä olevien tietolähteiden pohjalta. Seurantaraporttia käsitellään vuosittain osapuolten yhteisessä seurantakokouksessa. MAL-sopimuksen seuranta voidaan hyödyntää myös muussa valtion edellyttämässä seurannassa.

Seudun kunnat ja valtion toimijat kehittävät yhdessä vaikutusten arviointimenetelmiä, jotta toimenpiteiden vaikutukset voidaan kuvata yhdenmukaisesti.

Sopimuksen vaikuttavuutta seurataan pitkällä aikajänteellä mm. seuraavien asioiden osalta:

- Yhdyskuntarakenteen kehittyminen*
- Asumisen, työpaikkojen ja palveluiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteeseen*
- Asuntotuotannon määrä ja laatu, sekä sijoittuminen yhdyskuntarakenteeseen*
- Asunnottomuuden kehittyminen*
- Segregaation kehittyminen*
- Kestävien liikkumismuotojen (joukkoliikenne, kävely ja pyöräily) kulkutapaosuuden, matkat ja suorite, kehittyminen suhteessa matkojen ja suoritteen kokonaismäärään*
- Liikenneturvallisuuden kehittyminen kulkutavoittain*
- Väestön ja yritysten tyytyväisyys liikennejärjestelmään seudulla*

Kommentoinut [AS(11)]: Tämä täytyy päivittää ja lisätä muut toimet

Kommentoinut [AS(12R11)]: Suvi täydentää!

Kommentoinut [AS(13R11)]: Suvi täydentää tämän kohdan ma 22.4!

SOPIMUKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Helsingissä 8.10.2020

Ympäristöministeriö

Ympäristö- ja ilmastoministeri

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeri

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeri

Elinkeinoministeriö

Elinkeinoministeri

Väylävirasto

Pääjohtaja Kari Wihlman

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Pääjohtaja

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Ylijohtaja Hannu Rossilahti

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

~~Vs.~~-ylijohtaja

Tampereen kaupunki

Pormestari

Kangasalan kaupunki

Kaupunginjohtaja Oskari Auvinen

Lempäälän kunta

Kunnanjohtaja Heidi Rämö

Nokian kaupunki

Kaupunginjohtaja Eero Väätäinen

Oriveden kaupunki

Kaupunginjohtaja Juha Kuusisto

Pirkkalan kunta

Pormestari Marko Jarva

Vesilahden kunta

Kunnanjohtaja Tuomas Hirvonen

Ylöjärven kaupunki

Kaupunginjohtaja Jarkko Sorvanto

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

Seutujohtaja Päivi Nurminen

Liitteet